

Bruselj, 10. junij 2022
(OR. en)

10126/22

RECH 371
TELECOM 267
COMPET 491
IND 227
MI 468
EDUC 245

IZID POSVETOVANJA

Pošiljatelj:	Generalni sekretariat Sveta
Datum:	10. junij 2022
Prejemnik:	delegacije
Št. predh. dok.:	9515/22
Zadeva:	Ocenjevanje raziskav in izvajanje odprte znanosti – sklepi Sveta (sprejeti 10. junija 2022)

V prilogi vam pošiljamo sklepe Sveta o ocenjevanju raziskav in izvajanju odprte znanosti, ki jih je Svet sprejel na 3877. seji 10. junija 2022.

SKLEPI SVETA O OCENJEVANJU RAZISKAV IN IZVAJANJU ODPORTE ZNANOSTI

SVET EVROPSKE UNIJE SE –

OB SKLICEVANJU NA:

- sklepe iz maja 2016 o prehodu na sistem odprte znanosti¹, v katerih je menil, da se lahko z odprto znanostjo poveča kakovost in vpliv znanosti, da nam lahko odprta znanost prinese še več koristi in pospeši pridobivanje znanja, ki bo še zanesljivejše, učinkovitejše, natančnejše in lažje razumljivo družbi ter bo omogočilo tudi učinkovitejše reševanje družbenih izzivov, ter pozval k nadaljnjemu razvoju ocenjevanja znanstvene kakovosti;
- sklepe iz decembra 2020² o novem evropskem raziskovalnem prostoru, v katerih je poudaril, da ima odprta znanost ključno vlogo pri povečevanju učinka, kakovosti, uspešnosti, preglednosti in celovitosti raziskav in inovacij, spodbudil Komisijo, države članice in deležnike, naj v sistemih nagrajevanja in vrednotenja za raziskave, raziskovalce in raziskovalke ter ustanove podpirajo in izvajajo prakse odprte znanosti, ter priznal, da so knjižna raznolikost, večjezičnost in priznavanje vseh znanstvenih rezultatov pomembni elementi politike ERA glede odprte znanosti;
- sklepe z dne 28. maja 2021 o poglobitvi evropskega raziskovalnega prostora: zagotavljanje privlačne in trajnostne poklicne poti in delovnih pogojev za raziskovalce ter uresničevanje kroženja možganov³, v katerih je poudaril težave sedanjih praks nagrajevanja in ocenjevanja ter pozval države članice, Komisijo, organizacije, ki izvajajo raziskave, in organizacije, ki financirajo raziskave, naj si prizadevajo za njegovo reformo, pa tudi potrebo po razvoju v smeri bolj kvalitativnega ocenjevanja;

¹ 9526/16.
² 13567/20.
³ 9138/21.

- Priporočilo Sveta (EU) 2021/2122 z dne 26. novembra 2021 o paktu za raziskave in inovacije v Evropi⁴, ki državam članicam priporoča, naj v sistemu ocenjevanja raziskav uporabljajo načelo prizadevanja za odličnost in temu ustrezno nagrajujejo kakovost, ter kot prednostno področje ERA za ukrepanje določa podpiranje in nagrajevanje resnične kulture odprte znanosti po vsej Uniji;
 - sklepe z dne 26. novembra 2021 o prihodnjem upravljanju evropskega raziskovalnega prostora (ERA)⁵, zlasti programu politike ERA za obdobje 2022–2024, ki je katalog prostovoljnih ukrepov ERA, ki naj bi prispevali k prednostnim področjem, opredeljenim v Priporočilu Sveta o paktu za raziskave in inovacije v Evropi –
1. SEZNANJA s priporočili iz Priporočila Komisije (EU) 2018/790 z dne 25. aprila 2018 o dostopu do znanstvenih informacij in njihovem arhiviranju⁶, končnim poročilom platforme za politiko odprte znanosti, ki je svetovalna skupina Evropske komisije, z naslovom „Napredek pri odprti znanosti: sistemu skupnega raziskovalnega znanja naproti“ (*Progress on Open Science: Towards a shared research knowledge system*)⁷, usmerjevalnim dokumentom o vrednotenju raziskav v kontekstu odprte znanosti in enakosti spolov „Projekte skupine za trikotnih znanja“ odbora ERAC⁸ z več priporočili o sistemih za vrednotenje raziskav ter priporočilom Unesca o odprti znanosti, sprejetim novembra 2021, v katerem je priporočena reforma sistema za ocenjevanje raziskav⁹, ter izidom posvetovanj z deležniki, kot je povzet v poročilu Komisije z naslovom „Reformi sistema za ocenjevanje raziskav naproti“ (*Towards a reform of the research assessment system*)¹⁰;

⁴ UL L 431, 2.12.2021, str. 1.

⁵ 14308/21.

⁶ UL L 134, 31.5.2018, str. 12.

⁷ [Progress on open science - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/e3000000/1/press/1618222/EN/1618222EN01.pdf)

⁸ 1201/21.

⁹ [UNESCO Recommendation on Open Science - UNESCO Digital Library](https://unesco.org/en/unesco-recommendation-on-open-science)

¹⁰ Towards a reform of the research assessment system: scoping report - <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/36ebb96c-50c5-11ec-91ac-01aa75ed71a1/language-en>

2. PRIZNAVA, da je treba za hitrejše implementiranje in učinkovanje politik in praks odprte znanosti po vsej Evropi sprejeti ukrepe za uvedbo prenovljenega pristopa k ocenjevanju raziskav, vključno s shemami spodbud in nagrajevanja, s čimer bi vzpostavili evropski pristop v skladu s Paktom za raziskave in inovacije v Evropi, okrepili zmogljivosti za akademsko objavlanje in akademsko komuniciranje o vseh rezultatih raziskav ter po potrebi spodbujali uporabo večjezičnosti za namene širšega obveščanja o rezultatih evropskih raziskav;

I. Reforma sistemov za ocenjevanje raziskav v Evropi

3. PRIZNAVA, da bi morali biti sistemi za ocenjevanje raziskav osredotočeni na kakovost in učinek, ter OPOZARJA, da so sedanji sistemi za ocenjevanje raziskav preveč osredotočeni na uporabo nekaterih kvantitativnih kazalnikov o objavah v revijah in publikacijah, ter na vrednotenje ozkega nabora rezultatov raziskav; MENI, da lahko tak pristop privede do negativne pristranskosti, kar zadeva kakovost, ponovljivost in celovitosti raziskav; POUDARJA, da bi bilo treba pri ocenjevanju raziskav upoštevati tudi druge rezultate in procese raziskav ter spodbujati zgodnjo izmenjavo znanja in sodelovanje, da bi tako hitreje implementirali politike in prakse odprte znanosti;
4. POUDARJA, da številne organizacije, ki raziskave financirajo oziroma izvajajo, in organi za ocenjevanje raziskav poskušajo izboljšati način ocenjevanja raziskav in raziskovalcev, vendar so spremembe po Evropi še vedno počasne, neenakomerne in razdrobljene, ter zato PONOVRNO IZPOSTAVLJA potrebo po skupnih prizadevanjih za reformo različnih sistemov in praks za ocenjevanje raziskav, da bi se izboljšali kakovost, odprtost, uspešnost in učinek raziskav, raziskovalcev ter raziskovalnih skupin in ustanov; poleg tega POUDARJA, da bi bilo treba raziskovalce na njihovi poklicni poti ustrezno nagrajevati za uporabo načel odprte znanosti;

5. OPOZARJA, da mora biti zasnova takega skupnega pristopa vključujoča in kolektivna, saj zadeva veliko akterjev na različnih ravneh, in POUDARJA, da bi lahko evropska pobuda olajšala usklajevanje sprememb sistemov za ocenjevanje raziskav, ob upoštevanju nacionalnih posebnosti in značilnosti različnih raziskovalnih disciplin;
6. POUDARJA, da bi morala preobrazba sistemov za ocenjevanje raziskav zajemati ocenjevanje posameznih raziskovalcev, raziskovalnih skupin, raziskovalnih organizacij in visokošolskih ustanov, raziskovalnih infrastruktur, rezultatov raziskav in raziskovalnih projektov ter da je treba preprečiti protislovja med različnimi ravnmi ocenjevanja;
7. UPOŠTEVA dejstvo, da je uporaba načela strokovnega pregleda pri ocenjevanju raziskav pomembna za zanesljivost in odličnost znanosti ter da raziskovalci sami delujejo kot pregledovalci in ocenjevalci v številnih okoljih; POUDARJA, da bi morali biti raziskovalci sami v središču tega razvoja, saj je izjemno pomembno, da podpirajo in implementirajo izboljšana načela za ocenjevanje raziskav ter da so deležni ustreznega usposabljanja za to nalogo, da se zagotovi, da bodo spremembe v znanstveni skupnosti splošno sprejete; je v zvezi s tem PREPRIČAN, da bi morali raziskovalci na vseh stopnjah poklicne poti dejavno sodelovati pri prenovljenem pristopu k ocenjevanju raziskav ter pri uporabi načel in praks odprte znanosti;
8. PREDLAGA, naj razvoj sistemov za ocenjevanje raziskav v Evropi temelji na naslednjih načelih, pri čemer je treba spoštovati avtonomijo raziskovalnih ustanov in svobodo znanstvenega raziskovanja ter raznolikost nacionalnih in področnih okvirov ter upoštevati njihovo skladnost z mednarodnimi pobudami:
 - a. uvedba bolj uravnoteženega pristopa med kvantitativnim in kvalitativnim ocenjevanjem raziskav z okrepitvijo kvalitativnih kazalnikov za ocenjevanje raziskav in razvojem odgovorne uporabe kvantitativnih kazalnikov;

- b. priznanje vseh oblik rezultatov in procesov na področju raziskav in inovacij, med drugim podatkovnih zbirk, programske opreme, kod, metodologij, protokolov in patentov, ter ne le publikacij; POUDARJA, da bi morale biti zagotovljene, da bo podatke mogoče najti ter da bodo dostopni, interoperabilni in ponovno uporabni v skladu z načeli FAIR;
 - c. upoštevanje različnih poklicnih poti ter vseh raziskovalnih in inovacijskih dejavnosti, vključno z mentorstvom, vodilnimi vlogami, podjetništvom, upravljanjem podatkov, poučevanjem, valorizacijo znanja, sodelovanjem med industrijo in univerzami, podporo oblikovanju politik na podlagi dokazov, interakcijo z družbo, vključno z znanostjo za državljane in udeležbo javnosti;
 - d. upoštevanje posebnosti različnih raziskovalnih disciplin, razpona od temeljnih do uporabnih raziskav, stopenj raziskovalne poklicne poti in misij raziskovalnih ustanov;
 - e. zagotavljanje, da sta etika in integriteta najvišje na prednostnem seznamu in da ju ne ogrožajo nasprotne spodbude;
 - f. zagotavljanje raznolikosti in enakosti spolov ter dejavno spodbujanja žensk v znanosti;
9. POZDRAVLJA evropsko pobudo, v okviru katere se je začel dialog z deležniki na evropski ravni, da bi zbrali mnenja o sistemih za ocenjevanje raziskav, in katere cilj je, da bi z dogovorom o spodbujanju konkretnih ukrepov za reformo sistemov za ocenjevanje raziskav omogočili vzpostavitev široke koalicije deležnikov, ki bi bili prostovoljno pripravljeni razvijati in uvajati spremembe;
10. JE SEZNANJEN s „Pariškim pozivom k oceni raziskav“, objavljenim ob evropski konferenci o odprti znanosti februarja 2022¹¹, ki poziva vse deležnike, naj se pridružijo koaliciji;

¹¹ [Pariški poziv – OSEC 2022.](#)

11. SPODBUJA države članice, naj v tesnem sodelovanju z raziskovalci spodbujajo reformo sistema za ocenjevanje raziskav na nacionalni in regionalni ravni na podlagi navedenih načel, pri tem pa spoštujejo avtonomijo raziskovalnih organizacij;
12. POZIVA države članice, naj spodbujajo organizacije, ki financirajo raziskave, ter organe za ocenjevanje, univerze in druge ustrezne visokošolske ustanove, organizacije, dejavne na področju raziskav in tehnologije, pa tudi ustanove, ki opravljajo naloge ocenjevanja, da se pridružijo evropski pobudi ter promovirajo ustrezno usmerjanje in podporo na nacionalni ravni;
13. PRIZNAVA, da je treba, če želimo spremeniti sisteme za ocenjevanje raziskav, zagotoviti izmenjavo najboljših praks na evropski in nacionalni ravni, ter POZIVA Komisijo, naj skupaj z državami članicami analizira pravne in upravne ovire, ki se pojavljajo na ravni EU ter na nacionalni in transnacionalni ravni za prenovljen sistem za ocenjevanje raziskav, predlaga ukrepe za odpravo ugotovljenih ovir ter podpre izmenjavo praks in vzajemno učenje na evropski ravni;
14. POZIVA države članice, Komisijo in deležnike, naj promovirajo neodvisnost, odprtost, ponovljivost in preglednost podatkov ter merila, potrebna za ocenjevanje raziskav in določanje njihovih učinkov; MENI, da bi morali biti podatki in bibliografske podatkovne zbirke, ki se uporabljajo za ocenjevanje raziskav, načeloma prosto dostopni ter da bi bilo treba z orodji in tehničnimi sistemi poskrbeti za preglednost;
15. MENI, da bi lahko preoblikovanje sistemov za ocenjevanje raziskav preizkušali v okviru zavezništev Evropske univerze in drugih ustreznih deležnikov, ki jih SPODBUJA, naj začnejo pilotne projekte za uvedbo postopkov ocenjevanja v skladu z navedenimi načeli na prostovoljni osnovi; POZIVA Komisijo in države članice, naj v ta namen promovirajo okvirne pogoje za podporo ustreznim deležnikom, vključno z zavezništvu Evropske univerze;

16. POUDARJA, da je preoblikovanje sistemov za ocenjevanje raziskav ključen element privlačnosti raziskovalnih poklicnih poti, ter POZIVA Komisijo in države članice, naj načela ocenjevanja raziskav upoštevajo pri razvoju evropskega okvira za raziskovalne poklicne poti, reviziji Evropske listine za raziskovalce in kodeksa ravnanja pri zaposlovanju raziskovalcev ter prihodnji vzpostavitvi platforme ERA za talente;

II. Evropski pristop in zmogljivosti za akademsko objavljane in akademsko komuniciranje

17. POUDARJA, da je v interesu evropskih državljanov in evropskega gospodarstva, da se zagotovi pregleden in konkurenčen trg, ki bo zasebnim podjetjem, vključno z malimi in srednjimi podjetji (MSP), ter javno financiranim organizacijam, kot so univerze, raziskovalne organizacije in akademska združenja, omogočal, da prispevajo k skupnemu sistemu raziskovalnega znanja in imajo od njega koristi; POZIVA Komisijo, naj si prizadeva za izboljšanje regulativnega okvira, tako da bo omogočeno, da bodo rezultati, objave in podatki javno financiranih raziskav neovirano dostopni in da jih bo mogoče ponovno uporabiti za raziskovalne namene, ter da bo upravno breme za raziskovalne infrastrukture in storitve čim bolj zmanjšano;
18. POUDARJA, da so se med krizo zaradi COVID-19 pokazale koristi odprte znanosti in takojšnjega odprtega dostopa do raziskovalnih publikacij, ki omogoča hitreje preverjanje njihove kakovosti, ter dodatne razširitve modalitet odprtega dostopa, kar je ključno za razvoj hitrega odziva na krizo, saj omogoča hiter dostop do novih rezultatov raziskav za boj proti bolezni; PRIZNAVA, da so se med krizo pokazale tudi koristi večje dostopnosti raziskovalnih podatkov na podlagi načel FAIR;

19. z zaskrbljenostjo OPOZARJA na finančno breme za raziskovalne ustanove in proračune držav članic, ki izhaja iz vse večjega obsega odhodkov za dostop do znanstvenih publikacij in za publikacije z odprtim dostopom, ter se v zvezi s tem SEZNANJA s strategijami za omejitev odhodkov, kot so ukrepi, ki so bili v zvezi s tem vprašanjem sprejeti v okviru cOAlition S in OpenAPC, in za zagotovitev preglednosti ter poštenih in enakih pogojev v pogodbah z založniki;
20. POUDARJA, da je za Unijo in njene države članice ključnega pomena, da vzpostavijo skupen pristop v smislu skupnih načel za akademsko objavlanje in akademsko komuniciranje, saj gre za vprašanje razvoja in razširjanja znanja, suverenosti in pravilne uporabe javnih sredstev, ter da morajo Unija in države članice razviti svoje zmogljivosti za akademsko objavlanje ob ustreznem usklajevanju z vsemi obstoječimi in prihodnjimi javnimi in zasebnimi deležniki na tem področju, pri tem pa upoštevati posebne izzive vsake znanstvene discipline, vključno z humanističnimi in družbenimi vedami;
21. POZDRAVLJA vzpostavitev platforme Open Research Europe, tj. platforme za objavlanje z odprtim dostopom, ki jo je oblikovala Komisija, ter podobnih platform in prosto dostopnega univerzitetnega tiska, ki so jih vzpostavili javni in zasebni financerji raziskav v Evropski uniji in širše, pa tudi namenskih raziskovalnih infrastruktur, kot sta OpenAIRE (infrastruktura z odprtim dostopom za raziskave v Evropi) in OPERAS (odprta akademska komunikacija v Evropskem raziskovalnem prostoru za družbene in humanistične vede); POZIVA države članice in organizacije za financiranje raziskav, naj razmislijo o pridružitvi pobudi Open Research Europe, da bi izboljšale njeno kakovost in privlačnost, oziroma, če to ni mogoče, po potrebi razmislijo o vzpostavitvi lastnih platform za objavlanje z odprtim dostopom;

22. POUDARJA, da bi bilo treba spodbujati raznolikost poslovnih modelov za prosto dostopne revije in platforme; MENI, da bi morali avtorji raziskovalnih publikacij ali njihove institucije ohraniti zadostne pravice intelektualne lastnine, da se zagotovi odprt dostop, s čimer bi se povečale možnosti razširjanja, valorizacije in ponovne uporabe rezultatov ter posledično izboljšalo pravično ravnotežje poslovnih modelov objavljanja; POUDARJA, da bi morali biti naročnine in zakupi prosto dostopnih publikacij, kadar se uporabljajo, pregledni in sorazmerni s storitvami objave; MENI, da bi morala objava rezultatov raziskav temeljiti na oceni njihove kakovosti in da bi bilo treba obravnavati vse morebitne pristranskosti, med drugim zaradi odhodkovnih zmogljivosti, na ravni raziskovalcev ali na organizacijski ravni, ter POZIVA Komisijo, naj to vključi v svoje delo;
23. POZIVA Komisijo, naj skupaj z državami članicami spremlja razvoj in raznolikost znanstvenih objav v Evropi ter prakse in stroške akademskih publikacij, vključno s preglednostjo stroškov obračunavanja, ter pregleda in razširja obstoječe najboljše postopke, razvite na nacionalni ravni, in, kjer je to mogoče, objavi ugotovitve, države članice oziroma raziskovalne organizacije pa v ta namen SPODUBJA, naj v sodelovanju s Komisijo sprejmejo konkretne ukrepe proti obsežnemu pojavljanju premalo preglednih pogodbenih dogovorov v interakciji z založniki;
24. MENI, da so nekatere prakse odprte znanosti, kot so odprti medsebojni strokovni pregledi in predobjave, zelo obetavne, četudi zahtevne, zato bi jih bilo treba še naprej spodbujati v skladnem okviru in na podlagi strogih načel in praks integritete, saj omogočajo hitrejše razširjanje rezultatov raziskav in hitrejše preverjanje njihove kakovosti;
25. v zvezi s tem UGOTAVLJA, da je treba izboljšati ponovljivost rezultatov raziskav, saj to prispeva k večji kakovosti, učinkovitejšim raziskovalnim procesom, bolj zaupanja vrednim rezultatom, učinkovitejšemu prenosu v inovacije in večji donosnosti naložb v raziskave, spodbuja pa tudi zaupanje javnosti v znanost in z dokazi podprto oblikovanje politik;

26. JE SEZNANJEN s priporočili odbora ERAC¹² v zvezi z odprto znanostjo in integriteto, vključno z vprašanjem praks predobjav, ter POZIVA države članice, naj podprejo raziskovalne organizacije pri oblikovanju usklajenih smernic o tem vprašanju;

III. Razvoj večjezičnosti za evropske znanstvene publikacije

27. POUDARJA, da je eden od glavnih ciljev odprte znanosti povečati razširjanje in vpliv rezultatov znanstvenih raziskav; UGOTAVLJA, da je angleščina postala *lingua franca* za mednarodno znanstveno čezmejno sodelovanje in komunikacijo v številnih znanstvenih skupnostih; MENI, da bi bile za doseganje neakademskega občinstva morda potrebne posebne objave z manj strokovnim jezikom, in PRIZNAVA pomembno vlogo večjezičnosti v okviru znanstvene komunikacije z družbo, zlasti na nacionalni in regionalni ravni; v zvezi s tem POZDRAVLJA pobude za spodbujanje večjezičnosti, kot je Helsinška pobuda o večjezičnosti v akademskem komuniciranju¹³;
28. UGOTAVLJA, da je bila med krizo zaradi COVID-19 ključna potreba po dostopu do novih in zanesljivih rezultatov raziskav in da lahko dostop do tega novega znanja v različnih evropskih jezikih prispeva k boljšemu razširjanju rezultatov raziskav v medijih, pa tudi med javnimi in zasebnimi organizacijami, javnimi in zasebnimi strokovnjaki ter državljani;
29. SE STRINJA, da prostovoljno razširjanje strokovnih publikacij v več kot enem jeziku ne bi smelo biti odgovornost posameznih raziskovalcev, prav tako ne bi smelo biti v nasprotju z navadami in tradicijami raziskovalcev ali s potrebo, da se glede na disciplino objavlja v specifičnih jezikih;

¹² 1207/21.

¹³ *Helsinki Initiative on Multilingualism in Scholarly Communication*, 2019 - doi.org/10.6084/M9.FIGSHARE.7887059

30. POZDRAVLJA nedavne obetavne trende na področju avtomatskega prevajanja, ki jih je omogočil napredek v umetni inteligenci, in MENI, da lahko ima polavtomatsko prevajanje akademskih publikacij v Evropi velik potencial za ustvarjanje trga za to novo tehnologijo, hkrati pa je tudi pomembno vprašanje suverenosti;
 31. POZIVA Komisijo in države članice, naj prostovoljno eksperimentirajo z večjezičnostjo;
 32. POZIVA Komisijo, naj Svet do konca leta 2023 obvesti o napredku, doseženem pri treh tematskih delih teh sklepov, da bi po potrebi ocenili potrebo po nadaljnjem ukrepanju.
-